

Vlaams
Parlement

vergadering **C92 – ECO16**
zittingsjaar 2013-2014

Handelingen

Commissievergadering

Commissie voor Economie, Economisch
Overheidsinstrumentarium, Innovatie, Wetenschapsbeleid,
Werk en Sociale Economie

van 9 januari 2014

INHOUD

Vraag om uitleg van mevrouw Fientje Moerman tot mevrouw Ingrid Lieten, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Innovatie, Overheidsinvesteringen, Media en Armoedebestrijding, over het onderzoek naar schaliegaswinning in Limburg
- 684 (2013-2014) 3

Vraag om uitleg van mevrouw Griet Smaers tot mevrouw Ingrid Lieten, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Innovatie, Overheidsinvesteringen, Media en Armoedebestrijding, over het R&D-centrum Holst Centre in Eindhoven
- 535 (2013-2014) 14

■

Voorzitter: mevrouw Patricia Ceysens

Vraag om uitleg van mevrouw Fientje Moerman tot mevrouw Ingrid Lieten, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Innovatie, Overheidsinvesteringen, Media en Armoedebestrijding, over het onderzoek naar schaliegaswinning in Limburg - 684 (2013-2014)

De voorzitter: Mevrouw Moerman heeft het woord.

Mevrouw Fientje Moerman: Voorzitter, minister, collega's, op 2 januari van dit jaar verscheen in De Standaard een artikel met als titel: 'KU Leuven zoekt naar schaliegas in Limburg'. Daaronder stond: "Met steun van de Vlaamse overheid gaat de Leuvense universiteit op zoek naar schaliegas in de Limburgse steenkoollagen". En de bevoegde prof stelde: "Ooit zullen we dat gas uit de grond moeten halen".

Ik heb dat artikel gelezen en daar stonden naar mijn bescheiden mening toch wel een aantal inconsistenties in, vandaar ook deze vraag. Blijkbaar gebeurde dit nu ook al, aldus het artikel, in samenwerking met de Belgische Geologische Dienst en de universiteit van Aken, maar strekt het door het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT) gefinancierde onderzoek ertoe om op de veel geringere diepte van één tot anderhalve kilometer, naar schaliegas te zoeken.

De berichtgeving is niet eenduidig want verderop stelt men: "Bij boringen die in de nabije toekomst plaatsvinden, is het onwaarschijnlijk dat ook naar schaliegas gezocht wordt. De nv Mijnen, die proefboringen doet naar steenkoolgas, heeft van Vlaams minister van Leefmilieu Joke Schauvliege (CD&V) geen vergunning gekregen om ook schaliegas te onderzoeken".

In hetzelfde artikel werd ook aangegeven dat bij onderzoek van de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO), een andere Vlaamse overheidsinstelling, in de context van een ander onderzoek naar aardgaswarmte mogelijk naar schaliegas zal worden gezocht. Als motivatie wordt gegeven dat dit objectieve onderzoeksactiviteiten zijn, maar de bevoegde wetenschapper, een professor van Leuven, zegt er dus meteen bij: "Ooit zullen we dat gas uit de grond moeten halen als we blijven energie consumeren zoals we dat nu doen", en ook: "We moeten ons geen illusies maken. In België zal schaliegas nooit veel voorstellen. Het gaat hooguit om 1 procent van de energie over een periode van tien jaar."

Minister, in dit parlement werden in dit verband al een aantal vragen gesteld, onder meer door de heer Sanctorum en ze werden ook gericht tot minister-president Peeters. Daarbij is toch wat verdere verwarring ontstaan. Zijn er nu activiteiten of niet? Waarvoor worden wel en waarvoor worden geen vergunningen afgeleverd? En gaat het in de verleende vergunning ook over schaliegas, is die mogelijkheid er of niet? Ik heb alles met aandacht gelezen.

De reden voor mijn ongerustheid is dat in andere landen de schaliegaswinning niet ongecontesteerd is. In de VS wordt op grote schaal schaliegas gewonnen. Dat heeft – dat moeten we ook zeggen – de energieprijzen, met name de gasprijzen, doen dalen, zelfs in vrij grote mate. Natuurlijk is er dan bij ons in Vlaanderen een grote druk vanuit de industrie om ook dergelijke voordelige gastarieven te krijgen, met name vanuit de chemische industrie. En wij hebben hier een grote chemische cluster in Vlaanderen.

Maar in andere Europese landen, zoals Frankrijk en Bulgarije, heeft men "neen" gezegd, daar komt geen schaliegaswinning. In Nederland is er een moratorium ingesteld. En ik heb ook een rapport gevonden van het federale milieuagentschap, het Environmental Protection Agency (EPA) in de VS waarbij grondwatervervuiling werd onderzocht in het plaatsje Pavillion in Wyoming. Het is een heel lijvig rapport dat opgesteld werd in 2011. EPA is nu echter met het onderzoek gestopt, het 'draft'-rapport ligt nu op het bureau van de gouverneur van die staat en er gebeurt voorlopig niets mee. Ik heb de conclusies van het rapport bekeken. De chemische tabel zegt mij niet zo veel, maar er is wel degelijk contaminatie geweest, op

twee manieren. Het betreft contaminatie van ‘pits’ of bovengrondse vergaarbakken waarin vervuild water van de winning wordt verzameld, maar ook van de ondergrond. Mijn kennis van chemie is niet zo goed, maar toch groot genoeg om te weten dat je stoffen als toluen en benzeen beter niet opdrinkt. Er zijn ook migraties van het ondergrondse gas vastgesteld en een aantal andere zaken. Het is dus geen onschuldige en ongecontesteerde techniek.

In mijn research ben ik ook gestuit – minder ver van huis – op genaamde Ludwig Vandenhove, bestendig gedeputeerde in Limburg. Hij zegt na het opsommen van een hoop elementen: “Dit zijn voldoende feiten en aanleidingen om vanuit mijn bevoegdheid Leefmilieu ervoor te pleiten dat de provincie Limburg een duidelijk standpunt inneemt en NEEN zegt tegen schaliegas. Sp.a wacht NIET op bijkomende regulering vanuit Europa. Limburg wil klimaatneutraal worden en doet hier veel inspanningen voor. Schaliegasopsporing nog maar de geringste kans geven, met of zonder milieueffectenrapport (MER), doet afbreuk aan al deze inspanningen. We zetten ons leefmilieu niet op het spel in het voordeel van winstbejag, dat bovendien door de producenten zelf gerelativeerd wordt. Klimaatneutraliteit preken, vereist duidelijke beleidskeuzes.” Aldus besluit Ludwig Vandenhove van sp.a.

Binnen het Europees Parlement is er ook een en ander gebeurd sinds de richtlijn die wij hebben omgezet in 2009. Het Europees Parlement wil dat de exploratie en de winning van niet-conventionele koolwaterstoffen door middel van het zogeheten ‘fracking’ voortaan worden voorafgegaan door een verplichte milieueffectenrapportage. Er is een stemming over geweest in oktober. Het ging om een eerste lezing in de codecisieprocedure in het Europees Parlement.

De Milieueffectenrichtlijn is nu al van toepassing, maar die geldt voor grotere projecten van 0,5 miljoen kubiek per dag voor gaswinningsprojecten. Schaliegasprojecten zijn vaak kleiner en vallen dan onder die grens. Het Europees Parlement wil dat dit onderzoek ook verplicht wordt.

Minister, dit allemaal gelezen hebbende, ook de studie die gebeurd is en de hoorzittingen die hebben plaatsgevonden in Nederland, hebben me ertoe gebracht een vraag te stellen. Uit de voorgaande debatten in het parlement en uit de reacties die ik her en der getwitterd kreeg, zie ik dat er twee kampen zijn. Er zijn de mensen die zeggen: pas op en kijk daar eerst naar. En er zijn er die zeggen: het gas is hier veel te kostelijk, de industrie gaat kapot, laat ons dat allemaal opzijzetten en laat ons boren want de industrie heeft nood aan goedkoop gas. Ik stel het heel zwart-wit, het is veel genuanceerder dan dat, maar dat zijn toch de twee kampen.

Zelf denk ik dat je je inderdaad economisch moet kunnen ontwikkelen, maar dat er in deze zaak ten eerste gevaren zijn, zoals contaminatie van grondwater, aardverzakkingen, het vrijkomen van methaan, wat 25 keer sterker is dan broeikasgas, dan gewone CO₂. Er is ook het feit dat als je er daadwerkelijk in zou slagen, elke incentive om energiezuinig te werk te gaan van de kaart wordt geveegd. Het laatste rapport van het internationaal klimaatpanel heeft gezegd dat als we aan de 2 graden Celsius-opwarming willen blijven, we er dan beter aan zouden doen om minder te gaan zoeken naar nieuwe voorraden van koolwaterstoffen, gas en dergelijke meer die nog ergens verborgen zitten, maar dat we dat beter zouden laten zitten en ons concentreren op maatregelen om onze fossiele energieconsumptie te verkleinen.

Minister, tegen deze achtergrond heb ik een aantal vragen. Klopt het dat we Vlaams belastinggeld gebruiken om te onderzoeken of in Limburg schaliegas in de bodem zit via een IWT-beurs aan de KU Leuven? Klopt wat uit dat artikel scheen te blijken, namelijk dat ook VITO dit jaar dergelijke onderzoeken zal beginnen? Acht u het, in het licht van de zware controverse rond hydraulisch fractureren en schaliegaswinning, niet aangewezen een publiek debat te voeren vooraleer er overheidsgeld wordt gebruikt om de aanwezigheid van schaliegas in de ondergrond vast te stellen? Wat denkt u van de stelling dat de door IWT gefinancierde activiteiten, zijnde het zoeken naar schaliegas in de bodem – ik denk dat het om een deskonderzoek gaat –, eerder commercieel zijn dan onderzoeksgericht, en dat we onze

schaarse onderzoeksgelden eerder zouden moeten aanwenden om onderzoek op te starten naar een correcte risico-inschatting van schaliegaswinning en hydraulisch fractureren? Met een potentieel dat de onderzoeker zelf inschat als hooguit 1 procent van de energie over tien jaar, is dit in Vlaanderen wel relevant, gegeven de nadelen?

De voorzitter: De heer Sanctorum heeft het woord.

De heer Hermes Sanctorum: Voorzitter, minister, wereldwijd bestaat er discussie over het al dan niet ontginnen van schaliegas. De risicofactoren zijn gekend en werden door collega Moerman uitgebreid toegelicht: vervuiling van grondwater, het grote verbruik van water, risico op bevingen, landschapsvervuiling en ga zo maar voort. Om nog maar te zwijgen van effecten op klimaatverandering en de concurrentie die wordt georganiseerd met hernieuwbare energie. Minister, ik heb de indruk dat ik u daar niet van moet overtuigen, want aan uw non-verbaal gedrag merk ik dat u het eigenlijk eens bent met die analyse. Dan is het wel des te opmerkelijker wat er vandaag gebeurt in Vlaanderen. Zoals de collega daarnet heeft gesteld, heb ik er al een paar keer op gewezen en ben ik in discussie gegaan met de Vlaamse Regering. Eigenlijk is het standpunt steeds opgeschoven. Dat baart me zorgen, minister.

Waarom? Enkele jaren geleden, toen ik vragen stelde over eventuele schaliegasontginning, zelfs steenkoolgasontginning, was alles nog in een onderzoeksfase, tenminste als het ging over steenkoolgas. Schaliegas was totaal niet aan de orde, dat was geen optie voor Vlaanderen. De minister-president is dan naar Texas gegaan en heeft een bezoek gebracht aan ExxonMobil. Hij kwam terug en had plots een heel andere boodschap. Hij zei dat in Vlaanderen ten minste de discussie moet worden gevoerd over schaliegas. Hij somde daarbij nog eens alle voordelen op van een eventuele schaliegasontginning. Dat was des te opmerkelijker. Bevoegd minister Schauvliege werd daarmee geconfronteerd en zei dat er eigenlijk niet meteen een aanleiding was om aan te nemen dat schaliegas zal worden ontgonnen in Vlaanderen, maar dat er wel een opening wordt gemaakt via de desk research. Dat is weer een stapje verder.

Wat zien we vandaag? Dat inderdaad via IWT-middelen de KU Leuven verder onderzoek zal voeren naar aanwezigheid van schaliegas in de bodem in Limburg.

Er zijn nog geen boringen. Ik vraag me af wanneer die boringen dan zullen komen. Ik veronderstel dat het steeds verder zal opschuiven. In mijn ogen is dit een vorm van sluipende besluitvorming.

Dit staat in sterk contrast tot wat in Nederland gebeurt. In Nederland is het standpunt van de regering zeer duidelijk. De Nederlandse regering wil voor schaliegasontginning gaan. Ik moet hier meteen aan toevoegen dat dit dan wel op een heel andere schaal dan in Vlaanderen zal gebeuren. De Nederlandse regering is duidelijk en wil het debat met de samenleving aangaan.

Dit leidt tot rapporten waarin afwegingen worden gemaakt. De vraag is of dit voor Nederland al dan niet een goede optie is. Dat getuigt van een zeer open houding. Misschien heeft dit met de politieke cultuur te maken. Dat is me niet altijd even duidelijk.

In Vlaanderen gebeurt net het omgekeerde. In Vlaanderen wordt alles door de overheid steeds geminimaliseerd. Stap voor stap gaan we echter in de richting van een ontginning. Ik heb daar moeite mee.

De minister zal straks antwoorden dat het enkel om onderzoek gaat. Onderzoek is echter niet zo onschuldig. Ik heb het symposium van de geologen in Namen bijgewoond. Daar is over een eventuele ontginning van schaliegas in België gesproken. De slotsom van de wetenschappers was natuurlijk dat ze dit moesten onderzoeken – daarom zijn het net onderzoekers. Onderzoekers willen steeds middelen om meer onderzoek te voeren. Dat is logisch. De vraag is wat de politiek hiermee doet.

We weten allemaal dat de besteding van middelen aan onderzoek de druk vergroot hier ook iets mee te doen. Dat kan niemand ontkennen. Mijn vrees is dat we stap voor stap in de

richting van een ontginning bewegen. Op den duur zal hier zo veel geld aan zijn besteed dat we eigenlijk niet anders kunnen dan de ontginning te starten.

Hetzelfde geldt voor de steenkoolgasontginning. Dart Energy, de private partner van Limburg Gas die voor 80 procent participeert in het bedrag van 10,3 miljoen euro dat in eerste instantie aan steenkoolgasboringen wordt besteed, zal dat geld niet investeren om nadien te verklaren dat het onderzoek interessant is geweest en dat er verder niets mee moet gebeuren. Daar geloof ik niets van.

Minister, ik vind dat u duidelijk moet zijn. Hoe zit het met het onderzoek naar en de mogelijke ontginning van schaliegas in Vlaanderen? Meer in het bijzonder zou ik willen weten welk budget hieraan zal worden besteed. Over hoeveel geld gaat? Over welke zone gaat het? Gaat het enkel om Limburg? Om welke zone in Limburg gaat het dan exact? Komt dit overeen met de zone waarin de steenkoolgasonderzoeken de komende jaren zullen plaatsvinden?

Mevrouw Moerman heeft net aangehaald dat de VITO ook onderzoek naar schaliegas verricht. Ik weet dat de VITO dit thema opvolgt. Aangezien de VITO de ondergrond onderzoekt, is dat logisch. Dit onderzoek betreft onder meer diepe geothermie. Ik vraag me af wat de VITO daarnaast nog exact wil doen. De VITO is zeer actief op het vlak van diepe geothermie. In dat verband zullen boringen worden uitgevoerd. Zullen dan ook boringen voor schaliegasonderzoek worden uitgevoerd? Zit dat ook in de pijplijn? Daarover zou u duidelijkheid moeten verschaffen.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

De heer Robrecht Bothuyne: Voorzitter, ik wil even op het betoog van mevrouw Moerman ingaan. Volgens haar zijn er twee strekkingen. Volgens de ene strekking moeten we opletten en de zaak eerst onderzoeken. Volgens de andere strekkingen moeten we gewoonweg boren. *(Opmerkingen van mevrouw Fientje Moerman)*

Volgens mij overheerst in het Vlaams Parlement de strekking dat we de hele zaak eerst en vooral zo goed mogelijk moeten onderzoeken. Mevrouw De Vroe heeft dit standpunt al tijdens eerdere debatten verwoord. Ik heb het zelf ook al naar voren gebracht.

We moeten alles eerst in kaart brengen. Vervolgens kunnen we op basis van die objectieve gegevens een publiek debat voeren. Er is internationaal al heel wat onderzoek verricht. In ons land gaat het om relatief weinig onderzoek. Er is ook nog maar relatief weinig kennis van onze ondergrond. In die zin is onderzoek wel degelijk nuttig en nodig.

Een publiek debat op basis van deze gegevens is zeker aan de orde. Uit de internationale gegevens blijkt immers duidelijk dat schaliegaswinning niet zonder risico's is. Ik stel me trouwens ook vragen bij het potentieel. Ik heb in Vlaanderen nog niemand ontmoet die vindt dat dit de energiebron van de toekomst is en dat hier de oplossing ligt. Dat zal zeker op onze Vlaamse schaal niet het geval zijn.

Dit neemt niet weg dat we verplicht zijn onderzoek te verrichten. Schaliegas heeft nu eenmaal een revolutie in onze economie en onze industrie ontketend. We hebben hier de op een na grootste chemiecluster ter wereld. Hier hoort massaal veel tewerkstelling bij. We hopen die tewerkstelling te kunnen behouden en zelfs verder te kunnen uitbouwen. We zijn het aan die mensen verplicht om minstens een debat op basis van objectieve gegevens te voeren. We mogen het debat, hoe terecht die bezorgdheden ook mogen zijn, niet op basis van dogma's of van oekazes uit een bepaalde ideologische of partijpolitieke hoek voeren.

Volgens mij is het belangrijk de zaken niet op een hoopje te gooien. Er wordt onderzoek uitgevoerd naar steenkoolgas en mijngas. Er is desk research naar schaliegas. Er gebeurt ook een en ander in verband met geothermie. Indien we een correct publiek debat willen voeren, is het belangrijk die onderwerpen niet te mengen. We moeten duidelijk stellen dat een

onderzoek naar diepe geothermie geen onderzoek naar schaliegas is. (*Opmerkingen van de heer Hermes Sanctorum*)

De VITO onderzoekt de diepe geothermie. Ik heb die onderzoekers nog nooit horen verklaren dat ze schaliegas als een belangrijk element van hun onderzoek van diepe geothermie beschouwen. Het is heel belangrijk om het debat te voeren op basis van objectieve feiten, van gegevens en van wetenschappelijk onderzoek. En het lijkt me goed dat daarvoor in financiering wordt voorzien, maar het onderzoek moet ook maximaal transparant gebeuren.

En daarom, minister, kijk ik uit naar uw antwoord. Het moet duidelijk zijn waarover het onderzoek gaat, hoe het gefinancierd wordt, wat de finaliteit ervan is en hoe het uiteindelijk beoordeeld wordt.

Ik heb daarover nog een vraag. De Europese Commissie is bezig met een standpuntbepaling over onze energievoorziening en in het bijzonder over schaliegas. In welke mate passen dit onderzoek en uw beleid in die Europese aanpak? Is er overleg met de Europese Commissie over wat wij hier doen en over hoe dit kan passen in de Europese aanpak?

Ik heb ook nog een opmerking ten aanzien van mevrouw Moerman. Het verwondert me een beetje wat werd gezegd over het inzetten van IWT-middelen voor commercieel relevante projecten. Ik meen dat we het er allemaal over eens zijn dat het net een van de belangrijkste finaliteiten is van de IWT-middelen om onderzoek te doen dat uiteindelijk leidt naar commercieel relevante projecten. Ik zeg nu niet dat het in dit kader de bedoeling is van het onderzoek, maar principieel zijn we het er toch over eens dat dit een van de belangrijkste bedoelingen is van de inzet van IWT-middelen.

De voorzitter: Mevrouw Moerman heeft het woord.

Mevrouw Fientje Moerman: Ja, IWT financiert meer toepassingsgericht onderzoek. Dat is goed, daar is iedereen het over eens. De vraag is of we in dezen niet bezig zijn met het op ons nemen van de kosten van de sector zelf. Er is altijd een dunne grens.

De voorzitter: Mevrouw Smaers heeft het woord.

Mevrouw Griet Smaers: Ik wil me kort aansluiten bij wat de heer Bothuyne heeft gezegd. Ik wil nog even het verschil tussen boringen benadrukken. Ik heb begrepen dat de vraag van mevrouw Moerman helemaal geen betrekking heeft op de geothermie, en de boringen voor geothermie zijn van een heel andere aard dan de boringen voor schaliegas, want ze veroorzaken in principe geen schade aan de bewoning of de ondergrond. Mijn huis ligt in de regio waar de boringen zullen gebeuren, we zijn dus al ingelicht over de boringen voor diepe geothermie. Ik kan u ervan verzekeren dat we in de regio ook allemaal vragende partij zijn voor die boringen voor diepe geothermie – dus niet voor schaliegas – omdat het nut dat ze kunnen hebben veel groter is dan de eventuele last die de boringen zullen veroorzaken.

De voorzitter: Minister Lieten heeft het woord.

Minister Ingrid Lieten: Voorzitter, dames en heren, er ligt heel wat materiaal op tafel, ik zal proberen om u nog wat meer feiten te geven en daarna zal ik antwoorden op de politieke vragen.

Ik begin dus met de feiten. Het IWT financiert geen project dat onderzoekt of er in Limburg schaliegas in de bodem zit. Wat doet het wel? Het IWT heeft een doctoraatsbeurs toegekend voor strategisch basisonderzoek. Die beurs werd toegekend aan een jonge onderzoeker van de KU Leuven met het oog op het verwerven van een doctoraat. Dat doctoraatsonderzoek is per definitie exploratief onderzoek. De resultaten ervan zullen uiteraard bijdragen tot het meer inzicht krijgen in dat domein en in het verruimen van de wetenschappelijke kennis. Uiteraard weten we, net zoals bij elk ander basisonderzoek, niet wat er daarna mee zal gebeuren en of iemand het zal oppikken.

Het betreft een strategisch basisonderzoek naar de aanwezigheid van koolwaterstoffen in continentaal schaliegas. De huidige productie van schaliegas wereldwijd – dat is het schaliegas waar we steeds naar verwijzen – gebeurt steeds vanuit mariene schalieafzettingen. Die productie kent een economisch succes, het is een bepaalde techniek waar we informatie over hebben. Dit onderzoek is gericht op het meer in kaart brengen van de eventuele aanwezigheid van schaliegas in de continentale ondergrond, op de kenmerken en karakteristieken ervan. Het gaat dus eigenlijk over het beschrijven en karakteriseren van geologische sequenties van een type waarin momenteel nog geen olie- of gaswinning gebeurt. Het is de bedoeling van de onderzoeker dat het zal leiden tot een theoretische berekening van een regionaal potentieel. Het gaat dus over een doctoraatsbeurs in het kader van strategisch basisonderzoek.

Dat doctoraatsonderzoek staat niet op zichzelf. De onderzoeker past het in een samenwerking tussen KU Leuven, de Belgische Geologische Dienst en de ‘Rheinisch-Westfälische Technische Hochschule (RWTH)’ van Aken die zelf werkten binnen een Europees project: de ‘European Energy Research Alliance (EERA) Joint Program Shale Gas’. Dat is een Europees initiatief dat niet door IWT wordt gefinancierd, maar door Europa. Belangrijke onderzoekscentra verzamelen er op eigen initiatief, maar gefinancierd door Europa, informatie en proberen om de resultaten met betrekking tot potentieel schaliegas in kaart te brengen.

Ik benadruk dat het een doctoraatsbeurs is die werd ingediend op vraag van een jonge onderzoeker. Die beurs past binnen de werkzaamheden van een project waar de KU Leuven op eigen initiatief binnen een Europees financieringsmechanisme samen met anderen aan werkt.

Als u mij vraagt wat ik daarvan vind, is mijn antwoord dat ik voor vrij onderzoek ben. Ik ga als minister niet op voorhand stellen dat het basisonderzoek vrij is, maar dat bepaalde zaken niet mogen worden onderzocht. Ik moei me daar niet mee. Dat is tot nu toe steeds het standpunt van de Vlaamse Regering geweest en ook van dit parlement. Het basisonderzoek is vrij en ongeremd, daar nemen we geen politieke besluiten over.

Wat gebeurt er nog? U hebt nog een hele reeks vragen gesteld. Dit heeft niets te maken met het onderzoek dat de VITO doet naar geothermie. Ik heb dit nog eens nagevraagd en de VITO bevestigt dat de instelling niet de intentie heeft om met betrekking tot de proefboringen die ze wel plannen in het kader van de geothermie, ook iets te doen rond schaliegas. Uiteraard is het de plicht en de taak van de wetenschappers die bij de VITO werken om alle maatschappelijke en wetenschappelijke evoluties in het oog te houden, ze zullen dus ook verder lezen en bestuderen wat hierover gebeurt, maar ze nemen geen initiatief ter zake, ze hebben op dit moment geen project ter zake lopen. Ik herhaal dat ze in het project inzake geothermie niets zullen doen in verband met schaliegas.

Er werd ook verwezen naar het steenkoolgas. Ook daarover heb ik hier al antwoorden gegeven. Inzake steenkoolgas is men een stap verder, men heeft een opsporingsvergunning aangevraagd op basis van het decreet Diepe Ondergrond. Over die opsporingsvergunning hebben we wel al een politieke beslissing moeten nemen, namelijk over de vraag of het opsporingsonderzoek mocht starten. In die discussie heeft de Vlaamse Regering, op een voorstel van mezelf, een standpunt ingenomen. We hebben duidelijk gezegd dat men wel deskresearch mag doen over steenkoolgas, maar met een uitdrukkelijk verbod om die uit te breiden naar schaliegas of uit te breiden naar ‘fracking’ of naar het gebruikmaken van chemische substanties in de methodologie. Dat heb ik hier ook al een keer verteld. *(Opmerking van de heer Hermes Sanctorum)*

U moet de formulering van de opsporingsvergunning die door de Vlaamse Regering werd goedgekeurd eens goed bekijken. Er staat in dat er geen onderzoek mag gebeuren naar schaliegas, dat er geen gebruik mag worden gemaakt van ‘fracking’ noch van chemische substraten. Dat staat in de beslissing van de Vlaamse Regering.

In die opsporingsvergunning die we hebben gegeven, staat uitdrukkelijk dat het decreet Diepe Ondergrond voorziet in verschillende fases. De eerste fase is deskresearch. We hebben gevraagd om daarna terug te komen naar de regering indien men naar de tweede fase wil gaan.

De tweede fase, voor de steenkoolgasontwikkeling dus, betekent dat men een proefboring zou willen doen. Daarvoor moet men een MER opmaken dat alle mogelijke elementen in kaart zal brengen.

Wij hebben gevraagd om van in het begin duidelijkheid te creëren bij de opsporingsvergunning voor het steenkoolgas. Die kan niet worden uitgebreid naar het onderzoek voor schaliegas en niet naar onderzoeksmethoden die ‘fracking’ met zich meebrengen of die het gebruik van chemische substanties met zich meebrengen. Dat is een politieke uitspraak. Die werd gedaan, maar zonder afbreuk te doen aan de vrijheid van onderzoek, die er uiteraard is.

Hoe moeten we hiermee omgaan? Ik ben het eigenlijk niet eens met een aantal conclusies en duidingen. Dit betekent uiteraard niet dat er in Vlaanderen geen debat over moet worden gevoerd. Er moet zeker een debat over worden gevoerd. Deze vraag en de vragen die hier al eerder werden gesteld in de commissie, dragen daar in ieder geval al toe bij.

Dit betekent ook niet dat wij in Vlaanderen in tegenstelling met Nederland, de handen voor de ogen houden. Het onderzoek is vrij. We laten het onderzoek toe en naarmate er meer duidelijkheid en informatie komen, zowel over het onderzoek naar geothermie als naar steenkoolgas, en als mensen naast het basisonderzoek nog meer willen onderzoeken over schaliegas ook daaruit, zal het maatschappelijke debat nog meer worden gevoerd met diverse elementen die, zoals mevrouw Moerman zegt, aanleiding kunnen geven tot politieke beslissingen. In die zin nemen wij dezelfde houding aan als de Nederlandse regering.

Wij hebben op dit moment geen concrete vraag gekregen voor een opsporing van schaliegas, we hebben ons daar dus ook nog niet over moeten uitspreken. We hebben wel een concrete vraag gekregen voor een opsporingsonderzoek naar steenkoolgas en daarover hebben we ons wel al uitgesproken. We hebben als regering het standpunt ingenomen dat het onderzoek niet mag worden uitgebreid naar schaliegas. Als andere mensen daar andere dingen over zeggen of denken, dan is dat zo, het gedachtegoed is vrij. Ik heb ook gelezen wat die professor daarover heeft gezegd. Hij zou wel pleiten voor een koppeling, maar die hebben wij op dit moment niet mogelijk gemaakt.

U verwijst ook naar het standpunt van de sp.a in Limburg, maar ook dat is een politiek standpunt. Het is een standpunt dat namens de deputatie werd gedaan. Zo zullen er nog standpunten volgen. Dit betekent echter niet dat wij onze ogen sluiten hiervoor, dat wij er niets over willen horen, dat we er niet over willen praten en dat we onderzoekers willen beletten om er onderzoek naar te doen. Dat is toch niet mijn visie, zo sta ik niet in de samenleving. Het onderzoek is vrij en de politiek mag niet op voorhand over een basisonderzoek zeggen wat niet mag worden onderzocht. Maar als er politieke beslissingen moeten worden genomen over het toestaan van opsporingsonderzoeken, dan moet de politiek wel verantwoordelijkheid nemen. We hebben die verantwoordelijkheid tot nu toe genomen. We zullen zien of er ooit een aanvraag komt van iemand die een opsporingsonderzoek naar schaliegas wil doen in het kader van het decreet Diepe Ondergrond, maar tot nu toe heb ik daar geen weet van. Als er een aanvraag komt, zullen de mensen die dan verantwoordelijk zijn, een beslissing moeten nemen.

Het is belangrijk om een onderscheid te maken tussen diepe geothermie, steenkoolgas en schaliegas. Het is ook belangrijk om een onderscheid te maken tussen basisonderzoek, waar het in casu over gaat, en eventueel, als iemand daartoe het initiatief wil nemen, in een ander stadium, een opsporingsonderzoek. Ook daarvoor hebben we nu de regeling in het decreet Diepe Ondergrond. Er werd bepaald hoe dit moet verlopen. Eerst moet via desk research in

kaart worden gebracht wat de milieutechnische, economische en andere overwegingen zijn. Er moet worden bekeken of het zinvol zou zijn om een eerste proefboring te doen. Als men die proefboring wil doen, moet een MER worden opgemaakt en moet de MER-procedure worden gevolgd. Ik meen dat we daarmee in Vlaanderen de geijkte regelgeving hebben die ons een handvat geeft om te kunnen omgaan met dit soort vragen.

Ik ben het volledig met u eens dat hierover verschillende standpunten zullen zijn. Er zullen mensen zijn die vinden dat de economische effecten doorwegen. Anderen zullen vinden dat de effecten op de ondergrond, de veiligheid, het milieu en de natuur doorwegen. In se kunnen wij daar op dit moment alleen maar onze gevoelsmatige mening over geven, op basis van de informatie die we hebben over schaliegas in een mariene omgeving.

Dat is de informatie die we nu hebben en waar we ons op baseren, ook ik in mijn afwegingen. Het doctoraatsonderzoek gaat over basisonderzoek naar het verder karakteriseren van schaliegas in een continentale omgeving, waar nog heel weinig over geweten is tot nu toe.

Ik hoop dat ik hiermee een beetje duidelijkheid heb kunnen brengen. Uiteraard is hiermee het maatschappelijke en politieke debat niet afgerond. Ik denk dat het ook goed is dat we samen verder de evoluties opvolgen en daarover het maatschappelijke debat voeren.

De voorzitter: Mevrouw Moerman heeft het woord.

Mevrouw Fientje Moerman: Minister, ik dank u voor het antwoord. Mijn vraag ging uitsluitend over schaliegas, laat daar geen twijfel over bestaan. Alleen is het zo dat de genaamde professor Swennen van de KU Leuven zelf heeft gezegd: “Vanuit wetenschappelijk standpunt zou het erg kortzichtig zijn om die boringen” – hij verwijst naar de boringen van VITO in verband met aardwarmte – “niet aan te wenden voor onderzoek naar schaliegas.” Vandaar natuurlijk de bezorgdheid. Als de bevoegde wetenschapper zelf zegt dat we dat meteen moeten gebruiken om iets anders te doen, dan is het evident dat daar vragen over ontstaan. U hebt duidelijk gezegd: op dit moment zijn daarvoor geen vergunningen verleend.

U bent nu bijna vijf jaar minister van Wetenschapsbeleid. Ik ben dat ook een tijdje geweest in de vorige legislatuur. Ik vind het hartverwarmend als u zegt dat wij ons niet te moeien hebben met het onderzoek. U weet natuurlijk even goed als ik dat er verschillende types van onderzoek zijn. Er is onderzoek op initiatief van de onderzoeker en fundamenteel onderzoek. Fundamenteel onderzoek is onderzoek waar je aan begint en, simpel gezegd, niet weet waar je gaat uitkomen. Voor onderzoek op initiatief van de onderzoeker streeft men naar een fifty-fiftyverhouding waarbij 50 procent van het onderzoeksgeld echt moet gaan naar onderzoek op initiatief van de onderzoekers. Men moeit zich daar niet mee. Karakteristiek worden die gelden verstrekt door het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen (FWO). Dat is fundamenteel en voor het grootste stuk karakteristiek.

Strategisch basisonderzoek is geen fundamenteel onderzoek. Strategisch basisonderzoek, waartoe de doctoraatsbeurs behoort die door het IWT is verstrekt, zoals u zei, is onderzoek waarbij men eigenlijk maar een outcome verwacht met een horizon van tien jaar. Dat is geen puur niet-gericht onderzoek. Dit is wel degelijk gericht onderzoek. De overheid stelt beleidsmatig bepaalde opties. U doet dat constant met al die programma's die niet behoren tot het niet-gericht onderzoek. U zegt bijvoorbeeld ook, en wij zeggen dat met zijn allen, dat er onderzoek zou moeten gebeuren naar sociaal relevante aanwending van technologie. Hoe kunnen we technologie aanwenden om bijvoorbeeld oudere mensen langer thuis te laten blijven? We moeten onderzoek in bepaalde domeinen gaan verrichten. We moeten strategische zwaartepunten hebben. Dat zijn allemaal instanties waar de overheid zegt: wij zouden willen dat er onderzoek in die domeinen geschiedt.

Ik vind dit dus iets te simpel, want we zien dat er druk komt. Ik kan nog maar schaliegas als fundamentele liberale optie laten verwijderen uit de beginselverklaring van Open Vld, en de week erna ben ik al aan het eten met iemand van de chemische industrie, die ik een jaar niet

had gezien. Dat eten zal overigens mijn standpunten niet aantasten. Op het moment dat u voelt dat er druk is – en die druk is er –, dan zou ik het niet onlogisch vinden dat u als bevoegd minister zou zeggen: men pleit voor onderzoek naar aanwezigheid van schaliegas in de bodem, strategisch basisonderzoek, een initiatief van de onderzoeker, dan moeten wij misschien als overheid ook eens gaan nadenken over een studie die we willen financieren en die een risico-inschatting maakt van wat er gebeurt als dat schaliegas er is in Vlaanderen en als we dat proberen te ontginnen. Maar dat doet u niet op dit moment. U zegt: men is vrij om dat te doen, zolang men niet boort is er geen probleem, we financieren het wel met IWT-geld. U neemt niet de optie om te zeggen: wij voelen die druk toenemen, misschien moeten we eens gaan kijken of we geen risico-inschattingen kunnen maken.

Bovendien hebt u geen antwoord gegeven op mijn laatste vraag: is het wel relevant op het moment dat professor Swennen zelf zegt dat het gaat over 1 procent van de energie over tien jaar? Dan vraag ik me af waar we eigenlijk mee bezig zijn.

De voorzitter: De heer Sanctorum heeft het woord.

De heer Hermes Sanctorum: Minister, op mijn beurt dank voor uw antwoord. Ik zou graag beginnen met toch eventjes de effecten van schaliegas op wereldniveau te nuanceren. De heer Bothuyne zei dat schaliegas een revolutie wereldwijd veroorzaakt. Ook op dat vlak begint men steeds meer in te zien dat er wel eens sprake zou kunnen zijn van een ‘shale gas bubble’, dat de rendabiliteitsstudies, de prospecties en de prognoses wel eens veel te rooskleurig zouden kunnen zijn. Men komt daar wel van terug, ook in de Verenigde Staten. Ik wil dat gewoon even nuanceren.

Ik ben ook absoluut voorstander van een debat binnen de samenleving over wat we nu willen doen met schaliegas. Willen we dat ontginnen, ja of neen? Maar dan is er de discussie over hoeveel informatie we nodig hebben om dat debat te voeren. Ik denk dat een aantal collega's hier die toch enige sympathie hebben voor de ontginning van schaliegas, zullen zeggen dat we best zo veel mogelijk weten en dat het onderzoek van de KU Leuven ons bijkomend inzichten zal leveren. Ik kan u zeggen, op basis van wat ik heb gehoord tijdens dat symposium in Namen, dat er eigenlijk al een en ander bekend is. Er is de inschatting van 1 procent van ons gasverbruik de komende tien jaar. Dat cijfer komt natuurlijk ergens vandaan, dat komt van de inschattingen die we vandaag hebben. Dus hebben we eigenlijk al voldoende inzicht, alleen kan het natuurlijk nog veel gedetailleerder. De vraag is of dat nodig is.

Waar we het vandaag nog onvoldoende over hebben en wat vandaag nog onvoldoende wordt ingeschat, zijn inderdaad de risico's. Die worden vandaag in Vlaanderen nog niet onderzocht. In Nederland heeft men eerst die risico-inschatting willen maken vooraleer een hele kaart op te stellen van waar exact al dat potentieel zit. In Nederland volgt men de redenering om eerst een fundamenteel debat te houden, vervolgens een risico-inschatting te maken en dan te gaan kijken waar het schaliegas zit, om het dan eventueel te ontginnen. In Vlaanderen volgen we duidelijk de omgekeerde redenering. Daar heb ik het fundamenteel moeilijk mee. *(Opmerkingen van minister Ingrid Lieten)*

Jawel, minister, ook als het gaat over steenkoolgasontginning. U kunt toch niet ontkennen dat de opsporingsvergunning is toegekend? Wat gebeurt er via die opsporingsvergunning? Men gaat boren. Men moet zelfs boren binnen de twee jaar, dat is verplicht via die vergunning, anders vervalt heel het verhaal. Die risico-inschatting gebeurt vandaag niet, ook niet wat steenkoolgasontginning betreft.

Wat het onderzoek aan het geologisch departement van de KU Leuven zelf betreft, sluit ik me graag aan bij wat mevrouw Moerman heeft gezegd. Dit lijkt eerder op iets dat zou kunnen passen in het kader van het FWO en het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek, en dan heeft de politiek zich daar inderdaad niet mee te moeien. Maar dit gaat over strategisch basisonderzoek. Ik ben natuurlijk niet zo beslagen als mijn collega die nog minister van Wetenschap en Innovatie is geweest, maar met strategisch basisonderzoek wil men toch iets

doen? Daarom is het ook strategisch. Dan lijkt het mij toch vreemd dat u zegt: dit valt onder strategisch basisonderzoek maar eigenlijk is het fundamenteel onderzoek en is het helemaal niet zeker of we daar als maatschappij verder iets mee willen doen. Dat staat toch duidelijk in contrast met elkaar.

Minister, ik wil ook nog heel even terugkomen over wat u zei over de steenkoolgasopsporing. Het kan een lapsus geweest zijn, maar u zei daarnet dat schaliegas helemaal niet aan de orde is in die opsporing, ook als het gaat over de desk research. Bevestigt u dat?

Minister Ingrid Lieten: Ik heb in de regering expliciet gevraagd dat bij het toekennen van de opsporingsvergunning men nu al uitdrukkelijk onderzoek naar schaliegas, fracking en dergelijke zou uitsluiten. Dat is een publiek stuk. We moet die beslissing maar eens nagaan en hoe ze is beschreven. Maar dat is wel de geest van de beslissing die is genomen.

De heer Hermes Sanctorum: Minister, ik denk dat u dat dan nog eens moet nakijken want – dat was ook mijn betoog ten aanzien van minister Schauvliege – in de vergunning gaat het enkel over koolwaterstoffen. Koolwaterstoffen zijn ook schaliegas, tide gas, alle mogelijke fossiele brandstoffen die in de ondergrond zitten – dus ook schaliegas. Ik heb minister Schauvliege daarmee geconfronteerd. Ze zei dat, zeker als het gaat over boringen, dat technieken zijn die alleen maar kunnen worden toegepast om steenkoolgas op te sporen. Maar nadien, naar aanleiding van wat de minister-president zei, namelijk dat schaliegas toch eens moet worden bekeken in Vlaanderen, heeft minister Schauvliege dat moeten nuanceren. Ze heeft dan gezegd dat via de desk research schaliegas en alle andere koolwaterstoffen dan steenkoolgassen, ook worden onderzocht.

Dat is natuurlijk iets anders dan wat u blijkbaar hebt geïnterpreteerd uit die opsporingsvergunning. Ik raad u aan om dat eens goed na te kijken want via die opsporingsvergunning is eigenlijk de deur een klein beetje geopend richting schaliegas, niet voor de boringen maar wel voor het onderzoek. Ik kijk ook even naar collega Bothuyne, want hij was ook aanwezig in de commissie toen ik die vragen stelde. U moet me anders maar corrigeren, mijnheer Bothuyne. Ik maak toch de juiste nuance? Ik zie u knikken.

Minister, u hebt nog niet geantwoord op mijn vraag over het budget. Kunt u zeggen hoeveel budget exact wordt vrijgemaakt voor deze doctoraatsbeurs?

De voorzitter: Minister Lieten heeft het woord.

Minister Ingrid Lieten: Collega's, ik heb het gevoel dat we langs de ene kant meer onderzoek willen en we aan de andere kant schrik hebben van onderzoek. Dat moeten we niet hebben.

Ik vind dat de Vlaamse Regering en de Vlaamse besluitvorming duidelijk is en dat wij een goed afgelijnd kader hebben van wat op het juiste moment moet gebeuren. Dit gaat over strategisch basisonderzoek. Mevrouw Moerman, voor strategisch basisonderzoek is een kader gecreëerd binnen het IWT. Dat heeft een afwegingskader wanneer het doctoraatsbeurzen voor strategisch basisonderzoek toestaat. Ik heb me nog nooit bemoeid met de keuzes die het IWT daarin maakt, en ik ga dat ook niet doen. Ik vind niet dat dat de taak is van de politiek. Wij hebben het kader gecreëerd. Het gaat over strategisch basisonderzoek. Het gaat niet over onderzoek op initiatief van de regering, het gaat niet over gericht onderzoek, het gaat over basisonderzoek, wel met een mogelijke strategische meerwaarde voor de samenleving op lange termijn. Ik ga me daar dus niet mee moeien. Ik heb dat niet gedaan en ik ga dat ook nooit doen.

Ik heb er ook geen schrik van. Als iemand wilt doctoreren en de karakteristieken in kaart wil brengen van mogelijk schaliegas in een continentale omgeving, dan vind ik niet dat we schrik moeten hebben. Laat dat gebeuren. Ik heb geen behoefte om daar in te grijpen.

Wat kost dat? Het gaat over een beurs van 25.000 euro jaarlijks voor een periode van vier jaar. Dat betekent 100.000 euro en een deel werkingskosten. Dat komt samen neer op 115.000 euro voor de doctoraatsbeurs voor vier jaar.

Betekent dat dat wij geen onderzoek gaan doen over de gevaren? Integendeel. In het decreet Diepe Ondergrond is juist uitdrukkelijk beschreven hoe dat onderzoek moet gebeuren.

Dan kom je pas in de fase die u noemt, namelijk waarbij je in kaart gaat brengen wat er aanwezig is, waar en in welke hoeveelheden. Dat is niet wat die man nu gaat doen. Je moet eerst desk research doen om in kaart te brengen wat aanwezig is, waar, in welke hoeveelheden en wat theoretisch de opbrengst is.

De heer Hermes Sanctorum: Minister, u vergist zich. In het licht van die opsporingsvergunning worden eerst boringen uitgevoerd. Hierop volgt een risico-inschatting. Kijk het maar na.

Minister Ingrid Lieten: Mijnheer Sanctorum, dat klopt niet. U vergist zich.

De voorzitter: Mijnheer Sanctorum, mag ik u vragen iedereen te laten uitspreken? Dit is een vraag om uitleg. Het thema zal hier zeker nog eens aan bod komen. Dit is geen interpellatie. Alles heeft zijn eigen kader. U krijgt informatie en de ruimte om te reageren. We hoeven ons niet aan een timing te houden. We voeren een debat, maar dat debat moet ook een meerwaarde voor iedereen hebben.

Minister Ingrid Lieten: Volgens mij bepaalt de regelgeving heel duidelijk hoe we hiermee moeten omgaan. Wie een stap verder wil gaan, moet desk research uitvoeren en bij de Vlaamse Regering een opsporingsvergunning aanvragen. De Vlaamse Regering moet dan beslissen of ze die vergunning al dan niet verleent.

Dit verloopt in fases. De eerste fase is de desk research. In die fase wordt in kaart gebracht wat er aanwezig is, om welke hoeveelheden het gaat, met welke technieken dit eventueel aan de oppervlakte kan worden gebracht, hoe economisch bruikbaar dit is, wat de kostprijs zal zijn en welke risico's hier theoretisch aan verbonden zijn. Als de initiatiefnemer op basis van die gegevens besluit dat hij het ziet zitten, moet hij de tweede fase aanvatten. Om een risicoanalyse uit te voeren, moet dan een eerste boring worden uitgevoerd. Daarvoor moet een MER worden opgesteld. Hierin moeten alle aspecten met een invloed op mens, natuur en samenleving in kaart worden gebracht.

Vanuit mijn eigen bevoegdheid voor het innovatiebeleid ben ik van mening dat in goede procedures is voorzien. Dit geldt ook voor minister Schauvliege. Ik heb geen enkel initiatief genomen om de aanwezigheid van schaliegas of de risico's van ontginningen te onderzoeken. Dit is voor mij momenteel geen issue. De regelgeving is, ook wat de bevoegdheden van minister Schauvliege betreft, voldoende duidelijk.

Ik vind niet dat er geen onderzoek mag worden verricht. Er moet zelfs zo veel mogelijk onderzoek komen. Wie iets wil onderzoeken, mag dat. Ik ben niet bang voor de resultaten. Als politici moeten wij op basis van de resultaten van eender welk onderzoek een standpunt kunnen innemen. Dat is onze verantwoordelijkheid.

Wat mij betreft, kan alles te zijner tijd op initiatief van de onderzoekers en van de economische partijen gebeuren. De Vlaamse regelgeving is hierop voorzien. Ik wil mij niet op voorhand mengen in de besluitvorming van het IWT. Ik wil het IWT niet meedelen dat ik bang ben voor een bepaald strategisch basisonderzoek of verklaren dat dit onderzoek niet mag plaatsvinden. Ik houd me aan het beslissingskader en aan de regelgeving waarover we beschikken.

We hebben allemaal bepaalde sentimenten ten aanzien van dit onderwerp. Dit gespreksonderwerp zal in elk geval niet verdwijnen. Er zijn immers economische partijen die het telkens weer op de agenda zullen plaatsen. Zoals mevrouw Moerman al heeft toegelicht, zullen we op die momenten binnen de eigen politieke partij een standpunt moeten innemen.

Dat is wat momenteel aan de hand is. Ik kijk uit naar het maatschappelijk debat dat we vandaag zeker niet zullen afronden.

Ik heb geprobeerd informatie te verstrekken. Mevrouw Moerman heeft al verwezen naar de soms tegenstrijdige verklaringen die soms in de pers zijn verschenen. Ik heb getracht informatie te geven over wat al dan niet gebeurt. Het maatschappelijk debat zal zeker worden voortgezet.

De voorzitter: Mevrouw Moerman heeft het woord.

Mevrouw Fientje Moerman: Minister, u mag me geen woorden in de mond leggen. Ik vind zeker niet dat de politiek zich met fundamenteel of strategisch basisonderzoek moet mengen. Mijn vraag om uitleg gaat over iets heel anders.

Ik wil weten of u het als beleidsmaker nodig acht een risico-inschatting te laten verrichten. U hebt naar de MER verwezen. Die MER heeft natuurlijk enkel en alleen betrekking op wat is aangevraagd. Op dat ogenblik is dat dus een proefboring. Hoewel we dit onderwerp vandaag niet zullen afsluiten, vraag ik u of u het nodig acht op basis van de beschikbare internationale gegevens een desk research te starten naar dergelijke activiteiten in een gebied met de karakteristieken van Vlaanderen.

U hebt duidelijk verklaard dat u dit momenteel niet nodig acht. Ik neem akte van dat antwoord. Dit antwoord kan op twee manieren worden geïnterpreteerd. (*Opmerkingen van mevrouw Ingrid Lieten*)

Volgens u is dit momenteel niet aan de orde. Ik neem daar nota van. Ik wil echter ook opmerken dat het hier niet om voorkeuren, smaken of sentimenten gaat. We zijn allemaal bekommerd om de economie en om het milieu. Er is echter een groot verschil tussen steenkoolgaswinning en schaliegaswinning.

Voor steenkoolgaswinning is het niet nodig solventen in de grond te spuiten. Het grote gevaar is dat voor schaliegasontginning solventen in de grond worden gespoten. Aangezien dit nog niet is vermeld, wil ik erop wijzen dat al die solventen aan de richtlijn betreffende de Regulation on Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals (REACH) onderhevig zijn. Er zijn bijgevolg risico's aan verbonden.

Sommige risico's zijn, mits de nodige afbakeningen, beheersbaar. In verband met andere risico's weten we waar we aan beginnen, maar weten we niet waar het zal eindigen. Volgens mij moet het voorzorg- en voorzichtigheidsbeginsel in dit geval zeer strikt worden toegepast. We zouden immers aan iets beginnen waarvan we de gevolgen niet kunnen inschatten.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

■

Vraag om uitleg van mevrouw Griet Smaers tot mevrouw Ingrid Lieten, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Innovatie, Overheidsinvesteringen, Media en Armoedebestrijding, over het R&D-centrum Holst Centre in Eindhoven - 535 (2013-2014)

De voorzitter: Mevrouw Smaers heeft het woord.

Mevrouw Griet Smaers: Voorzitter, eerst en vooral wil ik iedereen bij de aanvang van het nieuwe jaar het beste wensen.

In oktober 2013 heb ik de minister-president een actuele vraag gesteld. Een ruime delegatie van de Vlaamse Regering had toen net Nederland bezocht om nieuwe samenwerkingsakkoorden en -afspraken op te stellen. Dit had betrekking op de bundeling van

de krachten in Nederland en in Vlaanderen met betrekking tot heel wat diverse onderwerpen en topics.

De minister-president heeft toen geantwoord dat die samenwerking zich niet tot een enkel domein zou beperken. Om meer te bereiken en samen win-winsituaties te creëren, zou er met betrekking tot verschillende domeinen meer samenwerking komen. Het zou ook de bedoeling zijn meer samen te werken in het licht van Europese subsidieprojecten en investeringsprogramma's.

De minister-president heeft toen onder meer verwezen naar de versterking van de regio van de Vlaams-Nederlandse delta, naar samenwerking op het vlak van logistiek en mobiliteit en op het vlak van zorg en innovatie en naar specifieke economische en andere innovatieve samenwerkingsprojecten. Hij heeft toen ook verklaard dat ik me met specifieke vragen over innovatie en in het bijzonder over het centrum voor onderzoek en ontwikkeling (O&O) in Eindhoven tot de bevoegde minister moest wenden. Dat wil ik vandaag dan ook doen.

De minister-president heeft laten verstaan dat met betrekking tot het O&O-centrum in Eindhoven bijkomende nieuwe samenwerkingen zouden worden opgezet. Het zou de bedoeling zijn win-winsituaties te creëren en Europese subsidies te ontvangen. Mijn vraag om uitleg heeft specifiek betrekking op het O&O-centrum in Eindhoven. Ik vraag me af wat de samenwerkingsafspraken van oktober 2013 hebben opgeleverd en welke consequenties dit voor het O&O-centrum in Eindhoven zal hebben.

Minister, wat is de exacte inhoud van de vernieuwde samenwerking met betrekking tot het Vlaams-Nederlands O&O-innovatiecentrum Holst Centre in Eindhoven? Betreft het een uitbreiding van het huidige centrum of gaat het om een volledig nieuwe samenwerking?

Welke samenwerkingsafspraken zijn gemaakt? Wat zijn de concrete modaliteiten? Hoeveel bedraagt de Vlaamse en de Nederlandse inbreng in het Holst Centre? Wat zijn de Vlaamse projecten en ambities met betrekking tot dit Vlaams-Nederlands centrum? Welke nieuwe programma's worden in toepassing van de Vlaams-Nederlandse afspraken van begin oktober 2013 ontwikkeld en gestart?

Welke andere, nieuwe samenwerkingsafspraken met betrekking tot innovatie zijn tijdens het overleg van begin oktober 2013 eventueel gemaakt?

De voorzitter: Minister Lieten heeft het woord.

Minister Ingrid Lieten: Voorzitter, we hebben op de Nederlands-Vlaamse top van 8 oktober 2013 in eerste instantie voor een versterking van de samenwerking op verschillende domeinen gepleit. We hebben onder meer verwezen naar de high tech, waarin Vlaanderen en Nederland beide sterk staan en, als we naar de activiteiten van onze onderzoekscentra kijken, complementair werk leveren. Er is niet over een vernieuwde samenwerking gesproken. Er is enkel over de verdere uitbouw van de bestaande samenwerking gesproken.

Het ging tijdens die besprekingen niet enkel om high tech of om het Holst Centre. Ook een aantal andere domeinen, zoals zorginnovatie en mobiliteit, zijn ter sprake gekomen. Er zijn een aantal afspraken gemaakt om initiatieven verder te ondersteunen en uit te voeren.

De Vlaamse overheid voorziet uiteraard niet in financiële middelen voor het Holst Centre. Dit geldt voor het Nederlands Interuniversitair Micro-Elektronica Centrum (IMEC) en voor de afdeling van het Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek (NTO), de twee componenten die samen het Holst Centre vormen. Deze partners stellen samen een vijfjaarlijks business plan voor het Holst Centre op. Dit plan leggen ze dan samen voor aan de Nederlandse overheid, die het centrum financiert.

Een gevolg van de groei van het Holst Centre is dat opportuniteiten voor bijkomende samenwerking met het Leuvense IMEC ontstaan. Die samenwerking heeft dan betrekking op thema's als organische elektronica en fotonica onderzoek. In dat verband is tijdens de

top van 8 oktober 2013 afgesproken een oude intentieovereenkomst op het vlak van fotovoltaïsch onderzoek nieuw leven in te blazen.

Reeds op 11 december 2009 heeft de Vlaamse Regering haar goedkeuring verleend aan het Vlaamse gedeelte van de cofinanciering ter uitvoering van een Vlaams-Nederlandse samenwerking op het gebied van fotovoltaïsch onderzoek. De voorwaarde was dat de Nederlandse overheid voor haar gedeelte van de cofinanciering zou zorgen. Dat heeft in Nederland een tijdje geduurd. De Nederlandse regering heeft niet onmiddellijk eenzelfde beslissing genomen. Pas recent heeft de Nederlandse regering besloten het eigen gedeelte van de subsidie op zich te nemen. In totaal gaat het om een bedrag van 1,485 miljoen euro.

Dat samenwerkingsproject had in feite al in 2009 kunnen worden uitgewerkt. Wij hadden ons geëngageerd. De Nederlanders hadden dat nog niet gedaan. Ten gevolge van het recente Nederlandse engagement kan dat project nu wel van start gaan.

Het project loopt tot 30 juni 2015. De Vlaamse Regering heeft de Vlaamse bijdrage op 20 december 2013 toegezegd. In de begroting hebben we hiervoor een subsidiebedrag van 600.000 euro gereserveerd.

Ik wil in dit verband ook verwijzen naar de nota die aan de Vlaamse Regering is voorgelegd. Aangezien dit een publiek document is, kan ik iedereen die nota uiteraard bezorgen. In die nota is, na de beslissing van 20 december 2009, een volledig overzicht gemaakt van de vorderingsgeschiedenis en van de stand van zaken.

Enkel de Nederlandse overheid investeert in het Holst Centre. Het gaat om een Nederlands onderzoekscentrum. Het Nederlandse IMEC maakt voor ongeveer 50 procent deel uit van het Holst Centre en levert een bijdrage die hiertoe in verhouding staat. Die bijdrage is bedoeld om de doelstellingen van het Holst Centre te bereiken en de met de Nederlandse overheid afgesproken kritieke prestatie-indicatoren te respecteren.

Het Holst Centre en het Leuvense IMEC heeft betrekking op organische elektronica, op organische photovoltaïcs, en op de zogenaamde ‘dunne film photovoltaïcs’. Er is ook een samenwerking met het Centre for Microsystems Technology van de Universiteit Gent met betrekking tot ‘flexible and stretchable packaging’. Momenteel loopt verder ook een exploratieve oefening met betrekking tot printbare elektronica. Dit zijn allemaal samenwerkingen tussen het Holst Centre en andere onderzoekscentra in Vlaanderen.

Wat de samenwerking met het Holst Centre betreft, heb ik geen nieuwe programma’s in het vooruitzicht gesteld. We hebben afspraken gemaakt om na te gaan hoe we in verband met zorginnovatie kunnen samenwerken. De Nederlanders zijn, bijvoorbeeld, heel geïnteresseerd in de Proeftuin Zorginnovatieruimte Vlaanderen. Momenteel loopt diplomatiek overleg dat moet uitwijzen hoe we de verschillende onderzoekspartijen bij elkaar kunnen brengen. Die lopende gesprekken vormen de uitvoering van de engagementen die we tijdens de top zijn aangegaan.

Tot slot wil ik nog verwijzen naar het uitvoerig antwoord dat de minister-president op schriftelijke vraag nummer 155 van de heer Van Overmeire heeft gegeven. In dat antwoord staat heel wat informatie die kan helpen om meer inzicht te verwerven.

De voorzitter: Mevrouw Smaers heeft het woord.

Mevrouw Griet Smaers: Dit is zeker al een antwoord op mijn vraag. Als ik het goed begrijp, zitten er, buiten het specifiek project met betrekking tot organische elektronica en photovoltaïcs, voorlopig geen nieuwe samenwerkingsprojecten in.

Wat zorginnovatie betreft, heb ik begrepen dat er nog veel wordt afgetoetst. Ik wacht daarover verder overleg af. Ik ben in elk geval van mening dat er ter zake nog veel meer mogelijk is. Ik wil u vragen om de opties over die samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland verder te bekijken.

De voorzitter: Minister Lieten heeft het woord.

Minister Ingrid Lieten: Mevrouw Smaers, ik ben het met u eens, maar we moeten soms ook onze eigen relativiteit durven in te zien. Er is heel veel samenwerking. Onze onderzoekers in Vlaanderen en in Nederland hebben daar vaak de regering niet voor nodig. Er is veel meer samenwerking tussen onderzoeksgroepen en onderzoekers vanuit Nederland en België in het kader van bilaterale samenwerking en in het kader van Europese projecten die zij samen indienen. U mag hieruit niet afleiden dat dit de enige samenwerking zou zijn. Ik denk dat we daar op dit moment zelfs geen volledig overzicht van hebben. We hebben wel beleidsmatig gezegd dat we de samenwerking inzake zorg en mobiliteit en de fotovoltaïsche samenwerking verder een duwtje in de rug willen geven.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

■